Pakrat Estukyan: Milli bir proje olarak 6-7 Eylül

Posted on 14/09/2019

Viyana kuşatmasından bu yana batıya doğru talan ve fetih seferleri düzenleme gücünü yitiren siyasi akıl, 1915 sonrasının son ve büyük talanını 6-7 Eylül 1955 tarihinde gerçekleştirdi. Bu olay sadece üç gün boyunca şehrin Hıristiyan toplumlarının varlıklarını talan etmenin çok daha ötesinde bir anlam taşıyordu.

Şehri İstanbul'a adanan üç önemli tarih var: 29 Mayıs 1453, Sultan 2. Mehmed'in Konstantinopolis'i fethi, 6 Ekim 1923, İngiliz işgal güçlerinin şehri Ankara hükümetine teslim edişi ve 6-7 Eylül 1955, İstanbul'un gerçek anlamda Türkler tarafından ele geçirilmesi.

Bu üç tarih içerisinde sonuçları bakımından en etkili olan şüphesiz ki sonuncusu olmuştur. Ne var ki bunlardan ilk ikisi tarih kitaplarında yer almışken, üçüncüsü olabildiğince unutturulmaya çalışılmıştır. Oysa bugün istenen veya istenmeyen tüm özellikleri ile var olan İstanbul bu sonuncu seferin eseridir.

1453 yılında sonradan Fatih adıyla anılacak olan Sultan 2. Mehmed şehri ele geçirdiğinde Konstantinopolis ufacık bir isim değişikliği ile Konstantiniye'ye dönüşmüştü sadece. Şehir halkı, savaş esnasında ve sonrasındaki talan sürecinde ölenler hariç, yerli yerinde durmaktaydı. Başta Aya Sofya olmak üzere birkaç kilisenin bu önemli fethin şanı niyetine camiye dönüştürülmesi dışında şehir yine Rum Ortodoks kimliğini korumaktaydı. Sahibi değişmişti sadece.

Ancak burada Osmanlı'nın geleneksel olarak batıya yönelik yayılmacılığında, karşısına çıkan

herhangi bir şehri fethetmesinden farklı bir durum yaşanmaktaydı. Orta Asya'dan beri işleyen istila geleneğine göre bir kent kuşatılır, uzun kuşatma sonrası direnci kırılır ve işgal edilirdi. Üç gün boyunca talana izin verilir, ardından da şehir haraca bağlanır ve batıya doğru yeni bir akının hazırlıklarına başlanırdı.

Ancak Sultan 2. Mehmed İstanbul'un fethini diğerlerinden ayrı tutarak burayı payitaht yapmak isteyince ortaya farklı bir durum çıktı.

Kabul etmek gerekir ki payitahtın demografik yapısı askeri strateji anlamında çok da tekin olmayacaktı. Şehir ele geçirilmiş, ama nüfusunda, buna bağlı olarak gündelik yaşamında önemli bir değişiklik yaşanmamıştı. Esasen bu toy padişahı o denli rahatsız eden bir durum da değildi. Ne de olsa kendisini Türk soyunun bir temsilcisi, Osmanlı hanedanlığının bir sultanı olmaktan çok yeni Bizans imparatoru olarak görmekteydi. Ancak arka planda kalmakla birlikte genç padişahın kararlarına yön veren akil insanlar, durumu kısa sürede kontrol altına aldılar ve günümüz tarih anlatımını çok da zora sokmayacak çözümler ürettiler.

Bu çözümlerin başında da artık payitaht olan şehrin Rum ahalisinin nüfus üstünlüğünü görece kendilerine daha yakın buldukları Ermenilerle dengelemek geliyordu. Bizans ve Ermenistan Ortodoks kiliseleri arasında 451 tarihinde toplanan Kadıköy (Kalkedon) konsülünden itibaren devam eden ayrışma iki halkın da birbirine karşı hasmane tutum almalarına yol açmıştı. Bu ayrışmayı değerlendiren siyasi akıl, Bursa Ermenilerinin ruhani önderi Piskopos Hovagim'i Konsatntiniye'ye çağırdı ve Ermeni patriği ilan etti. Dahası, şehrin birtakım Rum kiliselerini de onların kullanımına verdi. Söz konusu karşıtlık kilise uygulamaları anlamında günümüze kadar sürmektedir. Ekümenik Patrikhane Pazar ayinlerinde Ermeniler, Süryaniler, Keldaniler veya Kıptiler gibi doğu kiliselerinin mensuplarına komünyon vermeyi reddediyor. Kimi Ermenilerin hakaret amacıyla dillendirdikleri "Türkiye Ermenileri Patrikhanesi esas olarak bir Türk kurumudur" ifadesi aslında somut ve tarihsel bir gerçeği yansıtmaktadır.

Zaman içerisinde şehrin Türk ve Müslüman nüfusu ne kadar da artsa, İstanbul'un özgün dokusu 1955 yılına kadar varlığını sürdürdü.

1915 soykırımı ve 1922 nüfus mübadelesi uygulamalarının ardından imparatorluğun bütün şehirlerinde görülen mahalle ayrışmaları İstanbul'da çok daha yakın zamanlara kadar varlığını sürdürdü. Nitekim Osmanlı bakiyesi diye anılan kimi Ortadoğu kentlerinde mahalle ölçekli ayrışma halen devam ediyor.

Viyana kuşatmasından bu yana batıya doğru talan ve fetih seferleri düzenleme gücünü yitiren siyasi akıl, 1915 sonrasının son ve büyük talanını 6-7 Eylül 1955 tarihinde gerçekleştirdi. Bu olay sadece üç gün boyunca şehrin Hıristiyan toplumlarının varlıklarını talan etmenin çok daha ötesinde bir anlam taşıyordu. Nitekim 1955 sonrasında, gecekondu yapılaşması yolu ile bizatihi şehir talan edildi. Gecekondulaşma, Yeşilçam filmlerinin ucuz romantizmine aldanmadan gözlendiğinde, arazi mafyalarının planlarıyla kotarılan gerçek bir talan operasyonudur. Vitrine konan her ne olursa olsun, gecekondu yoksullara özgü bir hal değil, kafa koparma dürtüsünün dışavurumudur.

Arazi talanının ardından da kültür talanı yaşandı. O tarihe kadar İstanbul'a dışarıdan gelenler, kentin değerlerine uyum sağlamaya çabalarken, bu yeni dönüşümle birlikte kendi değerlerini İstanbul'a dayatmaya başladılar.

İktidarın seçim yolu ile el değiştirdiği çok partili sistem yapısal bir hastalık olarak popülizmi, halk dalkavukluğunu üretti.

"İstanbul'un taşı toprağı altın" sözü esasen bir deneyimi değil, projeyi ifade etmektedir. Aynen 1915 yılında "Yedi Ermeni kesen cennete gider", "Devletin (ihtiyaca göre gâvurun) malı deniz, yemeyen domuz" sözleri gibi. Bu proje şimdilerde İstanbullu Rumların 1964 yılında '20 dolar ve 20 kilo valiz' limitiyle sınır dışı edilmelerinden sonra işgale uğrayan Tarlabaşı'ndaki Rum mülklerini talan etmekle meşgul. Üstelik bu operasyonlar sadece

Hıristiyanlara yönelik de değil. Sulukule'de yaşanan da farklı değildi.

Özetle bugün sadece İstanbul değil, nehirleri kurutarak, siyanürlü madencilikle yeraltı sularını, plansız sanayileşmeyle kentleri ve çevreyi zehirleyerek, ovaları çoraklaştırarak, meraları çölleştirerek ve ormanları yakarak tüm ülkenin doğasını talan eden anlayış açısından 29 Mayıs veya 6 Ekim tarihlerinden çok daha önemli ve anılmayı hak eden bir tarihtir 6-7 Eylül 1955. Aynen Ermenilerin tasfiyesini simgeleyen 24 Nisan 1915, İzmir halkının denize döküldüğü 9 Eylül 1922 veya Rum mübadelesinin imzalandığı 1923 gibi.

Trabzon'da veya İzmir'de 9 Eylül 1922'de sağlanan başarı 30 yıl kadar sonra da İstanbul'da hayata geçirilmiş oldu.

Bu açıdan bakıldığında 6-7 Eylül meselesi geçmişte yaşanmış utanç verici ve unutulması gereken bir olay değil, general Sabri Yirmibeşoğlu veya eski bakanlardan Vecdi Gönül'ün de işaret ettiği gibi ulusal devletimizin harcını pekiştiren olağanüstü başarılı bir milli projedir.

9 Eylül tarihini üniversitelerde, caddelerde, stadyumlarda yaşatanların, Giresun'a Topal Osman heykeli dikenlerin 6-7 Eylül tarihini görmezden gelmeleri ise tarihin garip bir cilvesi olmalı.

Kaynak: gazeteduvar.com.tr